

วิกฤต COVID-19 : อนาคตในการเรียนรู้จะเป็นอย่างไร COVID-19 : What will the future of learning?

ณัชชา ทนุธรรมนอก¹,
ธีรชัย เนตรถนอมศักดิ์²

บทคัดย่อ

ด้วยสถานการณ์ที่มีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อภาคส่วนของการศึกษา ส่งผลกระทบต่อระบบการจัดการเรียนการสอนของไทยในทุกกระดับชั้น สถานศึกษาต้องถูกปิดไปด้วยเพื่อลดช่องทางการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส รัฐบาลมีมาตรการเฝ้าระวังเพื่อป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อไวรัส การจัดการศึกษาของประเทศไทยได้มีโอกาสทบทวนบทเรียนจากต่างประเทศเพื่อเตรียมตัวให้พร้อมในการจัดการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไป และมีความสอดคล้องกับมาตรการป้องกันการระบาดของโรค การจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์เข้ามามีบทบาทในระบบการศึกษาของประเทศไทย โดยการเรียนรู้การสอนออนไลน์ (Online learning) เป็นนวัตกรรมทางการศึกษา ที่สามารถเปลี่ยนแปลงวิถีเรียนในรูปแบบเดิมๆ ให้เป็นการเรียนใหม่ที่ใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยทำการสอน เป็นเรียนผ่านทางอินเทอร์เน็ต ในรูปแบบของคอมพิวเตอร์ เป็นการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ บวกเข้ากับเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยไม่จำเป็นต้องเดินทาง เกิดความสะดวกและเข้าถึงได้อย่างรวดเร็วทุกสถานที่ ทุกเวลา เป็นการสร้างการศึกษาตลอดชีวิตให้กับประชากร

การจัดการเรียนการสอนออนไลน์ พบว่า มีข้อจำกัดต่อนักเรียนในทุกระดับ ที่ครอบครัวมีฐานะยากจนไม่มีรายได้เพียงพอที่จะสนับสนุนอุปกรณ์สื่อการเรียนการสอนของบุตรหลานเพิ่มเติมได้ หรืออยู่ในบางพื้นที่ชนบทห่างไกลความเจริญที่ไม่มีไฟฟ้าเข้าถึงหมู่บ้าน ซึ่งทำให้เสียโอกาสในการเรียนรู้และส่งผลให้มีความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น เพื่อป้องกันมิให้นักเรียนในทุกระดับที่ไม่มีความพร้อมเสียโอกาสทางการศึกษา ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องมีการสำรวจความพร้อมในการเข้าถึงการเรียนของเด็กนักเรียน และจัดหาอุปกรณ์และวิธีการใช้อุปกรณ์สื่อสารการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละครัวเรือนอย่างเพียงพอและทั่วถึง ผู้สอนต้องปรับเปลี่ยนวิธีการสอน ผู้เรียนต้องปรับเปลี่ยนวิถีเรียน ทำให้การจัดการเรียนการสอนดำเนินต่อไปได้ ไม่ว่าจะเป็นการเรียนการสอนแบบ Hybrid Learning ซึ่งเป็นการเรียนแบบใหม่ได้ทั้งแบบการเรียนการสอนในชั้นเรียน (Onsite learning) และแบบการเรียนการสอนออนไลน์ (Online learning) และการสอนที่เน้นทักษะชีวิตที่จำเป็นในอนาคต โดยผลจากการเรียนการสอนแบบ Hybrid Learning ในชั้นเรียนนั้นพบว่า ผู้เรียนเรียนร่วมกันผ่านห้องเรียนออนไลน์ที่ใช้แพลตฟอร์มต่างๆ เช่น โปรแกรม meet , โปรแกรม zoom , google classroom เป็นต้น พร้อมทั้งทำแบบทดสอบออนไลน์ โดยใช้แพลตฟอร์มต่างๆ เช่น โปรแกรม google form , เเพจ quizzizz เเพจ Liveworksheet เป็นต้น และทำงานที่ได้รับมอบหมายจากผู้สอน แล้วมาทบทวนกับผู้สอนอีกครั้งเมื่อมาเจอกันในชั้นเรียน โดยเมื่อมีการสลับให้มีผู้เรียนหนึ่งกลุ่มเรียนในชั้นเรียนตามปกติแบบรักษาระยะห่าง ส่วนอีกหนึ่งกลุ่มเรียนสวดร่วมกันผ่านห้องเรียนออนไลน์ในช่วงเวลาเดียวกัน โดยมีการผสมผสานกิจกรรมการ

¹นักศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

²รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

เรียนรู้ที่โรงเรียนและที่บ้าน ผู้สอนให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะต่างๆในห้องเรียน หลังจากนั้นให้ผู้เรียนกลับไปทดลองทำที่บ้าน แล้วกลับมาทบทวนอีกครั้งในห้องเรียน

คำสำคัญ : Covid-19 , การเรียนการสอน , Hybrid Learning , การสอนที่เน้นทักษะชีวิต

Abstract

With the situation with the epidemic of the COVID-19 virus, it has affected in the education sector It affects the teaching and learning management system of Thailand at all levels. Schools must also be closed to reduce the spread of the virus. The government has surveillance measures to prevent the spread of the virus. Require social distancing, wearing masks in the community. hand washing with alcohol gel along with the postponement of the opening of the school semester Thailand's educational management has the opportunity to review lessons from abroad to prepare them for the new and changing teaching and learning management. and is consistent with the measures to prevent the spread of disease Online teaching management plays a role in the education system of Thailand. Online learning is an innovation in education. that can change the way of learning in the old way to be a new learning that uses technology to help teach It is a course through the Internet. in the form of a computer It is the use of modern technology. plus to the internet network without the need to travel Convenience and quick access anywhere, anytime, creating lifelong education for the population.

The management of online teaching was found to be limited to students at all levels. where the family is poor and does not have enough income to support additional teaching materials for their children or in some remote rural areas where there is no electricity to reach the village This will waste learning opportunities and result in greater educational disparities. Therefore, in order to prevent students at all levels who are not prepared to lose educational opportunities, Government or related agencies must have a survey of students' readiness to access learning. and providing adequate and thorough equipment and methods of teaching and learning communication equipment that are appropriate for each household also need to prepare a support platform Instructors have to adjust their teaching methods. Learners have to modify their learning methods. enabling teaching and learning management to continue Whether it's hybrid learning, which is a new way of learning both onsite and online, and teaching that focuses on life skills that will be needed in the future. As a result of the Hybrid Learning teaching in the classroom, it was found that Students study together through online classrooms that use various platforms such as meet program, zoom program, google classroom as a search and take online quizzes. Using various platforms such as google forms, quizz pages, etc., and do the tasks assigned by the teachers. Then come back and review with the teacher again when we meet in class. When switched to have one group of learners study in the classroom as usual, keeping a distance. Another group studied live together through online classrooms during the same period. It combines

learning activities at school and at home. Teachers give advice and suggestions in the classroom. After that, let the students go back to try it at home. Then come back and review it again in the classroom.

Keywords : Covid-19, Instruction, Hybrid Learning, Teaching Focusing on Life Skills

1. บทนำ

สถานการณ์ COVID-19

องค์การอนามัยโลก (WHO) ประกาศให้การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่เป็น "การระบาดใหญ่" หรือ pandemic หลังจากเชื้อลุกลามไปใน 118 ประเทศและดินแดนทั่วโลก และมีผู้ติดเชื้อกว่า 121,000 คน ทั้งได้คร่าชีวิตผู้คนไปแล้วกว่า 4,300 คน โดยผู้อำนวยการใหญ่ WHO แถลง ณ วันที่ 11 มี.ค.2563 ว่า จำนวนผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ในประเทศจีนนั้นพุ่งพรวดขึ้น 13 เท่าตัวภายในช่วง 2 สัปดาห์ โดย รัชพรธม รัตนวงศันรา(2563) ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับ ไวรัสโคโรนา (Coronavirus) ว่าเป็นไวรัสที่ถูกพบครั้งแรกในปี 1960 แต่ยังไม่ทราบแหล่งที่มาอย่างชัดเจนว่ามาจากที่ใด เป็นไวรัสที่สามารถติดเชื้อได้ทั้งในมนุษย์และสัตว์ ปัจจุบันมีการค้นพบไวรัสสายพันธุ์นี้แล้วทั้งหมด 6 สายพันธุ์ ส่วนสายพันธุ์ที่กำลังแพร่ระบาดหนักทั่วโลกตอนนี้เป็นสายพันธุ์ที่ยังไม่เคยพบมาก่อน คือ สายพันธุ์ที่ 7 จึงถูกเรียกว่าเป็น "ไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่" และในภายหลังถูกตั้งชื่ออย่างเป็นทางการว่า "โควิด-19" (COVID-19) ดังนั้น ไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ และโควิด-19 จึงหมายถึงไวรัสชนิดเดียวกัน โดยแรกเริ่มถูกค้นพบจากสัตว์ก่อน เป็นสัตว์ทะเลที่มีการติดเชื้อไวรัสแล้วคนที่อยู่ใกล้คลุกคลีกับสัตว์นั้นก็ติดเชื้อไวรัสตามอีกที โดยเริ่มจากเมืองอู่ฮั่น ประเทศจีน โดยมีข้อสงสัยว่ามาจากตลาดที่ค้าขายสัตว์ทะเล และสัตว์หายากเหล่านี้

ปี พ.ศ. 2563 "โควิด-19" (COVID-19) เข้าสู่ประเทศไทยในเดือนมกราคม จากหญิงท่องเที่ยวชาวจีนหลังจากนั้นเราก็พบการระบาดมาจนถึงปัจจุบันเป็น 3 รอบและเหตุการณ์ยาวมาถึง 1 ปีครึ่ง และยังมีแนวโน้มที่จะยุติ โดยขณะนี้ประเทศไทยกำลังเผชิญกับการระบาดโควิด-19 ระลอก 4 กระจายออกไป "ครบทุกจังหวัด" มียอดผู้ติดเชื้อสะสมล่าสุดทะลุ 650,000 กว่าราย และเสียชีวิตสะสมไปแล้วมากกว่า 5,000 ราย ผลกระทบที่เกิดขึ้นในลักษณะคลัสเตอร์นี้ได้ลุกลามไปยังประชาชนทุกกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นบุคคลในทางการเมือง กีฬา นักร้องนักแสดง เป็นต้น ซึ่งจากสถานการณ์ดังกล่าวส่งผลกระทบต่อวงการการศึกษา สถานศึกษาต้องปิดการเรียนการสอนเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส

2. สถานการณ์ COVID-19 ที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษา

จากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อการเรียนการสอนในชั้นเรียนเป็นอย่างมาก จึงทำให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาขึ้นโดย "UNESCO" ได้คาดการณ์ว่าขณะนี้มึนักเรียน-นักศึกษากว่า 363 ล้านคนทั่วโลกซึ่งได้รับผลกระทบจากวิกฤตการระบาดของเชื้อไวรัส "COVID-19" และประมาณการว่ามีสถาบันการศึกษาใน 15 ประเทศทั้งในภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกกลาง ยุโรป และอเมริกาเหนือ ได้ปิดการเรียนการสอนที่โรงเรียน และมหาวิทยาลัย ขณะที่สถาบันการศึกษาในหลายประเทศนำเทคโนโลยีต่าง ๆ มาใช้เพื่อเปิดการเรียนการสอนผ่านออนไลน์โดยที่ "ประเทศจีน" เป็นประเทศแรกที่ประกาศหยุดกิจกรรมการเรียนการสอนที่โรงเรียน และมหาวิทยาลัย ส่งผลให้ทั้ง "ครูและนักเรียน นักศึกษา" หันไปใช้หลักสูตรการเรียนการสอน "ออนไลน์" การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาหรือโควิด-19 ส่งผลให้นักเรียนไทยกว่า 15 ล้านคนต้องหยุดเรียนในช่วงปี 2563 ตั้งแต่เดือนมีนาคมไปจนถึงเดือนกรกฎาคม ระลอกที่สอง คือช่วงเดือนมกราคม 2564 และขณะนี้ที่เผชิญกับการระบาดระลอกที่ 3 มีกำหนดการให้เปิดภาคเรียนในเดือนมิถุนายน 2564 ซึ่งหมายความว่า นักเรียนไทยจะไม่ได้เรียนเป็นเวลาถึงหนึ่งในสามของปี

การศึกษา ทำให้เกิดผลกระทบต่อระบบการจัดการเรียนการสอนของไทยในทุกระดับชั้น ทำให้สถานการศึกษาต้องถูกปิดไปด้วยเพื่อลดช่องทางการแพร่ระบาดเชื้อไวรัส ขณะที่รัฐบาลได้ออกประกาศและมีมาตรการเฝ้าระวังเพื่อป้องกันการแพร่กระจายของเชื้อไวรัส ได้แก่ การประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในพื้นที่ทั่วราชอาณาจักร โดยอาศัยอำนาจตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 กำหนดให้มีการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) ห้ามการใช้อาคารสถานที่ของโรงเรียนและสถาบันการศึกษาทุกประเภท เพื่อจัดการเรียนการสอน การสอบ ฝึกอบรม หรือการทำกิจกรรมใด ๆ ที่มีผู้เข้าร่วมเป็นจำนวนมาก เว้นแต่เป็นการดำเนินการสื่อสารแบบทางไกลหรือด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์ และคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้เลื่อนวันเปิดเทอม โดยกระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต้องจัดการเรียนการสอนภายใต้สถานการณ์วิกฤตโควิด-19 ด้วยแนวคิด “การเรียนรู้นำการศึกษา โรงเรียนอาจหยุดได้ แต่การเรียนรู้หยุดไม่ได้” ตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการที่ ศธ.04011/ว.661 เรื่อง แนวทางการลดภาระครู นักเรียนและผู้ปกครอง ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยมีแนวปฏิบัติผ่านการเรียนการสอนทางไกล ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่แล้วให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น การใช้ช่องทางทีวีดิจิทัลและการเรียนรู้เสริมผ่านโปรแกรมออนไลน์ต่าง ๆ และต้องคิดหารูปแบบในการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายเพื่อให้เหมาะสมตามบริบทของแต่ละพื้นที่และผู้เรียน

จากวิกฤตโควิด-19 เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของการศึกษา ในฐานะนักการศึกษาจะเกิดการตั้งรับได้อย่างไร แนวโน้มของการศึกษาไทยในอนาคตจะเปลี่ยนไปอย่างไรบ้าง กับความท้าทายของโลก (การศึกษา) ที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว จากผลกระทบของการระบาดครั้งใหญ่นี้ เกิดคำถามเกี่ยวกับระบบการศึกษาหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็น จะออกแบบการเรียนรู้ในยุคโควิด-19 ให้มีประสิทธิภาพได้อย่างไร ทักษะและหลักสูตรโลกการศึกษาแบบใหม่หลังจากนี้ควรมีหน้าตาอย่างไร เทคโนโลยีจะเข้ามามีบทบาทด้านการเรียนรู้หรือทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำยิ่งกว่าเดิม และจะส่งผลกระทบการศึกษาในระยะยาวอย่างไร

3. การปรับตัวสู่โหมด “ออนไลน์”

คาดการณ์การศึกษาไทยภายใต้สถานการณ์ COVID-19

จากสถานการณ์วิกฤตโควิด-19 การเรียนการสอนออนไลน์เข้ามามีบทบาทในการจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนมากขึ้น โดยการเรียนออนไลน์ผ่านเทคโนโลยีที่เป็นจริงได้ในวันนี้ ก็เพราะความพร้อม และการพัฒนาของเทคโนโลยีโดยเฉพาะการพัฒนาเทคโนโลยีด้านการศึกษา ทำให้การศึกษาเกิดนวัตกรรมการเรียนรู้แบบใหม่ที่ไม่เคยคาดคิด เกิดการร่วมมือกัน ระหว่างภาครัฐ และเอกชน พัฒนาช่องทางการเรียนรู้แบบใหม่ สร้างนวัตกรรมส่งเสริม สนับสนุนการเรียนการสอนออนไลน์ เช่น การจัดการเรียนทั้งแบบออนไลน์ และการถ่ายทอดสดผ่านทางโทรทัศน์ รวมทั้งพัฒนาระบบสารสนเทศพื้นฐานที่เอื้อกับการเรียนรู้อื่น ๆ เสริมเข้าไปด้วย

การเรียนออนไลน์เป็นหนึ่งในวิธีแก้ปัญหาในสถานการณ์ โควิด-19 และทำได้จริงมากที่สุด แต่การทำลักษณะนี้ได้ประเทศนั้นต้องมีโครงการการสื่อสาร และอินเทอร์เน็ตที่ดีและราคาถูก ทุกคนเข้าถึงได้ รวมถึงความเหลื่อมล้ำในเรื่องของอุปกรณ์ที่จะเชื่อมต่อ แต่ก็ต้องยอมรับว่าการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานรองรับเทคโนโลยีเหล่านี้ การเข้ามาของการเรียนออนไลน์ ยิ่งทำให้เด็กยากจนและผู้ที่ไม่ถึงเทคโนโลยี ถูกละทิ้งและมองข้ามไป

แนวทางการจัดการศึกษาในสถานการณ์ปัญหาโควิด-19

จากการระบาดของโควิด-19 เกิดการเปลี่ยนแปลงกับโลกครั้งสำคัญ ส่งผลให้สถาบันการศึกษา และบุคคลทั่วโลกต้องปรับตัว คุณครูและนักเรียนต้องปรับตัวสู่สภาวะการเรียนรู้ที่ไม่คุ้นเคย เกิดการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีอย่างกว้างขวางรวดเร็ว

แนวทางการจัดการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไป จะเห็นได้จากประกาศของกระทรวงศึกษาธิการที่ ศธ.04011/ว.661 เรื่อง แนวทางการลดภาระครู นักเรียนและผู้ปกครอง ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งมี ความสอดคล้องกับมาตรการป้องกันการระบาดของโรค คือ สถานศึกษาและครูผู้สอนจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องส่งเสริมให้ เด็กนักเรียนในทุกๆระดับ ได้มีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยการนำรูปแบบการเรียนการสอนที่มีการจัดทำสื่อและนำ เครื่องมือต่าง ๆ ที่ทันสมัยมาใช้และสามารถถ่ายทอดให้ผู้เรียนได้เข้าใจและมีความรู้เข้าใจได้ง่ายขึ้นใน

รายงาน เรียนออนไลน์ยุคโควิด-19 : วิกฤตหรือโอกาสการศึกษาไทย ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้กล่าวถึงการศึกษาที่เรียนจากต่างประเทศเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาในสถานการณ์ปัญหาโควิด-19 ว่า จีน ใช้หลักคิด “นอกกรอบ” ในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า จัดการปัญหาโดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาใช้ให้เหมาะสมกับจังหวะและโอกาส วางแนวทางการดำเนินการทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยเป็นการประสานความร่วมมือของทุกภาคส่วนเพื่อแก้ปัญหาและหาทางออกร่วมกัน อังกฤษ ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่แล้วให้เกิดประโยชน์สูงสุดผ่านการเชิญบุคคลที่มีชื่อเสียงมาร่วมผลิตสื่อการสอน มีการเผยแพร่บทเรียน ทางออนไลน์ตามหลักสูตรการเรียนของเด็กในทุกๆระดับชั้น เพื่อให้มั่นใจว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้อันได้ รัฐบาลอังกฤษ ได้มีการสนับสนุนแล็ปท็อป อุปกรณ์เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต 4G โตะเขียนหนังสือให้กับนักเรียนที่ขาดแคลนไม่สามารถเข้าถึงการเรียน ออนไลน์ได้ เกาหลีใต้มีแนวทางการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ใน 3 รูปแบบ อันได้แก่ (1) การเรียนการสอนแบบ Real Time ผ่านการใช้ Video Conference (2) การเรียนการสอนตามเนื้อหาสาระ โดยการใช้วิดีโอที่โรงเรียนเป็นผู้ผลิตเอง และ (3) การเรียน การสอนโดยอาศัยงานที่ได้รับมอบหมายเป็นฐาน ทั้งนี้ กระทรวงฯ ได้เปิดโอกาสให้โรงเรียนเลือกวิธีการที่เหมาะสมตามบริบทของ แต่ละโรงเรียน และญี่ปุ่น ยึดหลักการสำคัญ 2 ประการอันได้แก่ (1) การบริหารจัดการโดยใช้วิธีเข้าเรียนแบบเหลื่อมเวลา “staggered attendance” ตามหลักการ 3 ข้อ ได้แก่ “หลีกเลี่ยงพื้นที่ที่ปิด หลีกเลี่ยงพื้นที่แออัด และหลีกเลี่ยงการสื่อสารกันอย่างใกล้ชิด” (2) จัดให้มี “school attendance day” ในระยะเวลาที่มีการปิดเรียน โดยขอความร่วมมือให้ผู้ปกครองดูแลนักเรียนตามคำแนะนำของ โรงเรียน

ประกาศของกระทรวงศึกษาธิการที่ ศธ.04011/ว.661 เรื่อง แนวทางการลดภาระครู นักเรียนและผู้ปกครอง ในช่วง สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้ให้แนวทางการจัดการศึกษาในสถานการณ์ปัญหาโควิด-19 จำนวน 2 รูปแบบ คือ

รูปแบบที่ 1 คือ การเรียนการสอนนักเรียนระดับอนุบาล 1 ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระบบ การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) 50 นาที ผ่านช่องโทรทัศน์และเว็บไซต์ และ 10 นาที สื่อสารผู้ปกครองและนักเรียนผ่าน การใช้ Video Conference โดยใช้ Application Line และอื่น ๆ โดยนักเรียนต้องดูตารางสอนออกอากาศล่วงหน้า 1 วัน ศึกษา แฟ้มงานเอกสารประกอบการเรียน เข้าเรียนผ่านโทรทัศน์ และสรุปองค์ความรู้จากบทเรียน เข้าระบบเช็คชื่อออนไลน์ที่ครูออกแบบไว้ นักเรียนสอบถามข้อสงสัยสื่อสารกับครูผ่านไลน์กลุ่ม ส่วนผู้ปกครอง เตรียมความพร้อมด้านอุปกรณ์และสถานที่เรียนที่บ้าน ศึกษา ความเข้าใจตารางสอนและแผนการเรียน ติดต่อสื่อสารกับครูผ่านโทรศัพท์และกลุ่มไลน์ สำหรับครูผู้สอน จัดเตรียมเอกสาร แบบฝึกหัดให้นักเรียนและผู้ปกครอง มอบใบงานให้นักเรียนและผู้ปกครอง สื่อสารกับนักเรียนและผู้ปกครองผ่านไลน์

รูปแบบที่ 2 นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ระบบการศึกษาทางไกลผ่านออนไลน์ Online Real-Time Learning Obec TV จำนวน 13 ช่อง ใช้เวลาเรียน 30 นาที ผ่านระบบ VTR (สื่อมีภาพและเสียง) จากครูต้นแบบ และ 20 นาที ผ่านครูประจำวิชาด้วย Video Conference (ระบบการติดต่อสื่อสารชนิดหนึ่ง ที่สามารถรับ-ส่งข้อมูลภาพ) โดยนักเรียนเข้ากลุ่ม เพื่อสื่อสารกันระหว่างครูผู้สอนและนักเรียนด้วย Application Line , Messenger Facebook ศึกษาแฟ้มงานประกอบการเรียน เข้าเรียนผ่านระบบออนไลน์ที่ครูออกแบบไว้ และร่วมแลกเปลี่ยนกับครูผู้สอน เช็คชื่อเข้าเรียนผ่านการใช้ Video Conference ผ่าน

โปรแกรม Zoom , Google Meet , Team เป็นต้น ผู้ปกครองจะต้องศึกษาตารางเรียนล่วงหน้า สนับสนุนการเตรียมเครื่องมือ สัญญาณการเรียนออนไลน์ สนับสนุนการให้นักเรียนสืบค้นงาน จัดทำแฟ้มสะสมความรู้ ติดต่อครูผ่านกลุ่มไลน์ และครูผู้สอนสำรวจความพร้อมนักเรียนรายบุคคล การศึกษาการใช้โปรแกรมออนไลน์ เตรียมและออกแบบกิจกรรมใบงานที่เหมาะสม จัดการเรียนตามวีทีอาร์ดำเนินการสอนและมอบใบงานหรืออื่น ๆ ผ่านระบบวิดีโอ ประธานผู้ปกครองนักเรียน

แนวทางการจัดการศึกษาในสถานการณ์ปัญหาโควิด-19 มีการจัดการเรียนการสอนต้องเป็นไปในรูปแบบออนไลน์ (Online) จัดการเรียนการสอนผ่านโทรทัศน์ทางไกล (On air) รวมทั้งให้ ครูออกเยี่ยมบ้านและกำหนดใบงานแก่นักเรียน (On hand) เพื่อต่อยอดการเรียนรู้ด้วยตนเองที่บ้าน โดยแต่ละโรงเรียนเลือกใช้รูปแบบที่เหมาะสมต่อจัดการเรียนการสอนของตน

แนวทางการจัดการเรียนการสอนออนไลน์

การเรียนการสอนออนไลน์ (Online learning) เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาในอีกรูปแบบหนึ่ง ที่สามารถเปลี่ยนแปลงวิธีเรียนในรูปแบบเดิม ๆ ให้เป็นการเรียนใหม่ ที่ใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยทำการสอน ความหมายอีกในหนึ่งยังหมายถึง การเรียนทางไกล , การเรียนผ่านเว็บไซต์ โดยการเรียนการสอนแบบออนไลน์ (Online learning) จะเป็นเรียนผ่านทางทางอินเทอร์เน็ต ในรูปแบบของคอมพิวเตอร์ เป็นการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ บวกเข้ากับเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยไม่จำเป็นต้องเดินทางเกิดความสะดวกและเข้าถึงได้อย่างรวดเร็ว ทุกสถานที่ ทุกเวลา เป็นการสร้างการศึกษาตลอดชีวิตให้กับประชากร การเรียนการสอนแบบออนไลน์ เป็นการศึกษผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ด้วยตนเอง นักเรียนสามารถเลือกเรียนตามความชอบของตนเอง ในส่วนของเนื้อหาของเรียน ประกอบด้วย ข้อความ, รูปภาพ, เสียง, VDO และ Multimedia อื่นๆ สิ่งเหล่านี้จะถูกส่งตรงไปยังนักเรียนผ่าน Web Browser ทั้งนักเรียน, ครู และเพื่อนร่วมชั้นทุกคน สามารถติดต่อ สื่อสาร ปรีกษา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นแบบเดียวกับการเรียนในชั้นเรียนทั่วไป โดยการใช้ E-mail, Chat, Social Network เป็นต้น ด้วยเหตุนี้การเรียนรู้ออนไลน์ จึงเป็นเหมาะสำหรับทุกคน , เรียนได้ทุกเวลา โดยลักษณะสำคัญของการเรียนการสอนแบบออนไลน์ (Online learning) คือ นักเรียนเป็นใครก็ได้ อยู่ที่ใดก็ได้ เรียนเวลาก็ใด เอาตามความสะดวกเป็นสำคัญ มีสื่อทุกประเภทที่น่าเสนอในเว็บไซต์ ไม่ว่าจะทั้ง ข้อความ, ภาพนิ่ง, ภาพเคลื่อนไหว, เสียง, VDO ซึ่งจะช่วยกระตุ้นความสนใจ ในการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังทำให้เห็นภาพของเนื้อหาต่าง ๆ ง่ายตายมากขึ้น นักเรียนสามารถเลือกวิชาเรียนได้ตามความต้องการ เอกสารบนเว็บไซต์ที่มี Links ต่อไปยังแหล่งความรู้อื่น ๆ ทำให้ขอบเขตการเรียนรู้กว้างออกไป และเรียนอย่างรู้ลึกมากขึ้น

รูปแบบการเรียนรู้ออนไลน์ ถือเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงวิธีการเรียนแบบเดิมที่นั่งเรียนในชั้นเรียน แต่เป็นการเรียนรู้บนฐานเทคโนโลยี (Technology-based learning) ซึ่งจะครอบคลุมวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลายรูปแบบ และมีการสร้างสรรค์เนื้อหาการเรียนการสอนเพื่อใช้ในการการเรียนทางไกลให้กับผู้เรียนทุกระดับชั้นได้เข้าถึงเนื้อหา เพื่อให้การเรียนการสอนในช่วงที่ต้องมีการเว้นระยะห่างระหว่างกันได้ดำเนินต่อไปอย่างราบรื่นและเกิดรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่มีการใช้ DLTV โปรแกรมออนไลน์ Line, Zoom Cloud Meeting, Google Classroom, Google Meet, Microsoft Team, YouTube และสื่อการเรียนการสอนแบบ offline การจัดการเรียนการสอนผ่านการสอนสด (LIVE) มาใช้ในการเรียนการสอนออนไลน์ เพราะโปรแกรมเหล่านี้มีการใช้งานง่าย สามารถที่จะสร้างเนื้อหา บันทึกข้อมูล ส่งงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเรียนออนไลน์ก็มีข้อดีคือ สามารถย้อนกลับไปฟังหรือรับชมการฉายซ้ำได้เพื่อเป็นการทบทวนบทเรียนอีกครั้ง การเรียนออนไลน์ที่บ้าน ช่วยป้องกันการติดเชื้อและการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ได้ตามหลัก social distancing ช่วยลดเวลาในการเดินทางไปยังสถาบันการศึกษา ทั้งผู้สอนและผู้เรียน เพิ่มประสิทธิภาพในการใช้อินเทอร์เน็ตค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติมและความสามารถด้านการใช้เทคโนโลยีได้มากขึ้น มีช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายไม่ว่าจะเป็น Line , E-mail , Facebook Messenger ช่วยเพิ่มความสะดวกและรวดเร็วในการ

ติดต่อกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียนได้มากขึ้น การเรียนรู้แบบออนไลน์ เป็นการเรียนที่มีความมีความยืดหยุ่นสูง แต่ผู้เรียนจำเป็นต้องมีความรับผิดชอบในการเรียนมากกว่าปกติ เพราะจะไม่มีใครมานั่งกำกับติดตาม ยิ่งเรียนยิ่งได้กับตัวเอง

แน่นอนการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายรูปแบบของการเรียนออนไลน์นี้ ย่อมเกิดเสียงวิพากษ์วิจารณ์ทั้งในด้านบวกและด้านลบ โดยด้านบวก ทุกฝ่ายเห็นตรงกันว่าเป็นรูปแบบที่สามารถนำมาใช้เฉพาะหน้าได้ดีที่สุด ณ ขณะนี้ ส่วนด้านลบ รูปแบบดังกล่าวไม่สามารถตอบโจทย์เรื่องคุณภาพของนักเรียนได้อย่างเท่าเทียม โดยเฉพาะเด็กในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดารที่มีข้อจำกัดในเรื่องของอุปกรณ์ที่จะใช้ในการเข้าถึงการเรียนการสอน เช่น คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ โทรทัศน์ ที่ร้ายไปกว่านั้นบางพื้นที่ยังขาดแคลนไฟฟ้า ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการเรียนรู้

4. การเรียนการสอนออนไลน์กับระบบการเรียนของไทย

ข้อจำกัดของการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ คือ การสอนเป็นการสื่อสารทางเดียว นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นจะมีปัญหาเรื่องการใช้งานอินเทอร์เน็ต เข้าใช้งานไม่ได้ หรือเกิดข้อผิดพลาดทางเทคนิคอื่นๆ ต้องให้ผู้ปกครองควบคุมการใช้งาน บางกรณีจะกระทบต่อการทำงานของผู้ปกครองเนื่องจากผู้ปกครองส่วนใหญ่ต้องทำงานเพื่อหารายได้ ทำให้ไม่มีเวลาในการดูแลนักเรียนในระดับประถมศึกษาตอนต้นในการเรียนออนไลน์ อีกประเด็น คือ การที่ครอบครัวที่มีพี่น้องกำลังศึกษาอยู่คนละระดับชั้น อุปกรณ์มีจำกัด ทำให้ไม่สามารถจัดการเรียนได้สะดวก ส่งผลให้ไม่มีสมาธิในการเรียน ประเด็นที่น่าจะเป็นข้อจำกัดที่มีพบมากที่สุด คือ การเข้าถึงอุปกรณ์การเรียนออนไลน์ เช่น สัญญาณอินเทอร์เน็ต โทรทัศน์ มือถือ หรือสมาร์ตโฟน และแท็บเล็ต นักเรียนหลายคนไม่มีอุปกรณ์เหล่านี้ในการเรียน ทำให้ไม่สามารถเรียนได้ กลายเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องซื้อเพื่อให้นักเรียนได้เรียนออนไลน์ เป็นการเพิ่มภาระค่าใช้จ่ายของผู้ปกครองที่มากขึ้น

5. ปัญหาความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้น

ความเหลื่อมล้ำและโอกาสเข้าถึงระบบการศึกษาที่มีคุณภาพนับเป็นปัญหาสำคัญของประเทศไทย ช่องว่างระหว่างโอกาสเข้าถึงการศึกษา และความพร้อมทางด้านอุปกรณ์รองรับการเรียนเพิ่มมากขึ้นอย่างชัดเจน เห็นได้จากนักเรียนในโรงเรียนนานาชาติ และโรงเรียนรัฐที่มีชื่อเสียงในกรุงเทพฯ สามารถเข้าถึงการเรียนการสอนผ่านทางระบบออนไลน์หรืออีเลิร์นนิง (E-Learning) อย่างมีประสิทธิภาพเมื่อต้องกักตัวอยู่ที่บ้าน ในขณะที่มีนักเรียนไทยอีกหลายล้านคน โดยเฉพาะเด็กในโรงเรียนขยายโอกาสที่ผู้ปกครองของพวกเขายากจน กลับที่ไม่มีเงินที่จะซื้อคอมพิวเตอร์หรือโน้ตบุ๊กเพื่อเรียนหนังสือผ่านช่องทางออนไลน์ได้

ในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ให้เกิดผลในแง่บวกให้ได้มากที่สุด ประเทศนั้นจะต้องมีโครงการการสื่อสาร และอินเทอร์เน็ตที่ดีและราคาถูกลง รวมถึงอุปกรณ์ที่จะเชื่อมต่อ ทุกคนจะต้องเข้าถึงได้ แต่ก็ต้องยอมรับว่าการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับเทคโนโลยีเหล่านี้ การเข้ามาของการเรียนการสอนออนไลน์ ยิ่งทำให้เด็กยากจนและผู้ที่ไม่เข้าถึงเทคโนโลยี เกิดข้อจำกัดต่อเด็กนักเรียนในทุกระดับที่ครอบครัวมีฐานะยากจนไม่มีรายได้เพียงพอที่จะสนับสนุนอุปกรณ์สื่อการเรียนการสอนของบุตรหลานเพิ่มเติมได้ หรืออยู่ในบางพื้นที่ชนบทห่างไกลความเจริญที่ไม่มีไฟฟ้าเข้าถึงหมู่บ้าน จะทำให้เสียโอกาสในการเรียนรู้และส่งผลให้ถูกละทิ้งและมองข้ามไป มีความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้น

ภูมิศรัณย์ ทองเลี้ยวผา (2563) นักวิชาการได้เขียนบทความเรื่อง ‘การเตรียมความพร้อมสำหรับการศึกษาในยุค COVID-19 ยิ่งจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับประเด็นความเหลื่อมล้ำและทรัพยากรของผู้เรียน’ บนเว็บไซต์ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ระบุว่า ประเทศที่เศรษฐกิจสังคมมีความก้าวหน้า เช่น เนเธอร์แลนด์ ฟินแลนด์ สเปน เกาหลีใต้ สหราชอาณาจักร อิตาลี สิงคโปร์ สหรัฐอเมริกา ฮังการี เอสโตเนีย นักเรียนมากกว่า 95% มีคอมพิวเตอร์ที่บ้านสำหรับเอาไว้ทำการบ้าน

หรือใช้ในการเรียนการสอน ขณะที่ประเทศไทยนักเรียนเพียง 53% ที่มีคอมพิวเตอร์สำหรับทำงานอยู่ที่บ้าน ซึ่งหากแบ่งตามเศรษฐกิจฐานะ มีนักเรียนกลุ่มที่มีฐานะดีที่สุดถึง 91% ที่มีอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ที่บ้าน ส่วนนักเรียนกลุ่มที่ยากลำบากที่สุดเพียง 17% ที่มี เป็นความเหลื่อมล้ำที่เห็นได้ชัดเจน ซึ่งการขาดแคลนอุปกรณ์เครื่องคอมพิวเตอร์เป็นอุปสรรคหลักในการเรียนการสอนในแบบออนไลน์ ระบบแพลตฟอร์มของการเรียนทางออนไลน์ ส่วนใหญ่ถูกออกแบบไว้สำหรับทำงานบนเครื่องคอมพิวเตอร์ ดังนั้นการไม่มีอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ อีกทั้งทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ของแต่ละบุคคลที่มีไม่เท่ากันจึงทำให้การเรียนแบบออนไลน์เป็นไปได้ยาก

การเรียนการสอนออนไลน์นั้น มีข้อจำกัดเรื่องความพร้อมส่วนบุคคลมากมาย โดยเฉพาะเด็กในครอบครัวที่มีฐานะยากจนเสียเปรียบ เพราะไม่มีอุปกรณ์ดิจิทัลที่บ้าน จากข้อมูลที่บ่งชี้ว่า สัดส่วนของครัวเรือนที่มีคอมพิวเตอร์ค่อนข้างต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยของประเทศพัฒนาแล้ว นอกจากนี้ การสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติยังสะท้อนให้เห็นความเหลื่อมล้ำสูงในการเข้าถึงอุปกรณ์ดิจิทัล โดยเฉพาะครัวเรือนที่มีฐานะยากจนและครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นอกจากนี้ ในการเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน นักเรียนจำเป็นต้องได้รับการเอาใจใส่ การเรียนที่บ้านจึงเป็นการผลักภาระให้ผู้ปกครอง อาจทำให้เหลื่อมล้ำทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้น หากผู้ปกครองไม่มีความพร้อมในการช่วยเหลือบุตรหลานของตนในการเรียน ยิ่งไปกว่านั้น ยังมีนักเรียนกว่า 80,000 คน อยู่ในพื้นที่ที่ไฟฟ้าเข้าไม่ถึง รวมไปถึงโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลางในต่างจังหวัด ที่คุณครูก็ยังไม่มีความคุ้นชินกับโปรแกรมต่างๆ รวมถึงสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่ไม่ดีนัก เพราะประเทศไทยยังมีข้อจำกัดในการเรียนทางไกลหรือเรียนออนไลน์ค่อนข้างสูง

ข้อจำกัดด้านครู/ผู้สอน ที่พบ คือ ครูขาดเทคนิคในการสอนเพื่อจูงใจผู้เรียนให้เกิดความสนใจ การออกแบบการสอนไม่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้เรียน สอนเร็ว ไม่สามารถอธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่าย ครูไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐเท่าที่ควร เช่น ในบางสถานศึกษาไม่มีใบงานแจกให้ผู้เรียนเนื่องจากไม่มีงบประมาณในการจัดทำที่เพียงพอ เป็นต้น

ข้อจำกัดด้านนักเรียน ที่พบ คือ นักเรียนมีพื้นฐานความรู้และความสามารถในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน เช่น เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เช่น เด็กที่มีความบกพร่องด้านการเรียนรู้ เด็กที่มีความสามารถพิเศษ ฯลฯ เด็กกลุ่มดังนี้ จำเป็นต้องใช้วิธีการถ่ายทอดและเนื้อหาในการเรียนการสอนที่แตกต่างกัน เด็กปฐมวัยไม่สามารถนั่งเรียนผ่านหน้าจอได้เป็นเวลานาน เนื่องจากธรรมชาติของเด็กสามารถเรียนรู้ได้ดีจากการลงมือปฏิบัติ

การเปลี่ยนผ่านให้นักเรียนมาเรียนออนไลน์ไม่ใช่เรื่องง่ายในประเทศไทย เพราะยังมีนักเรียนจำนวนมากที่ยังเข้าไม่ถึงเทคโนโลยีที่ใช้ในการเรียนการสอนออนไลน์ ไม่ว่าจะเป็นคอมพิวเตอร์แบบตั้งโต๊ะและพกพา แท็บเล็ต สมาร์ทโฟน และอินเทอร์เน็ต สำหรับใช้เรียนออนไลน์ที่บ้าน ซึ่งนักเรียนที่ยังเข้าไม่ถึงเทคโนโลยีเหล่านี้มักจะมาจากครอบครัวที่มีรายได้น้อย และเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากการเปลี่ยนการเรียนในห้องเรียนมาเป็นแบบออนไลน์ ซึ่งนอกจากปัญหาด้านการเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นนั้น ยังมีปัญหาในด้านครู นักเรียน และอุปกรณ์อำนวยความสะดวกที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์

6. ความเป็นไปได้ของ “Learning and Teaching New Normal”

สถานการณ์โรคระบาด COVID-19 ทำให้สถานบันการศึกษาทั่วโลกต้องหยุดการเรียนการสอนในห้องเรียน ดังนั้นสถานศึกษาต้องเตรียมแพลตฟอร์มรองรับ ผู้สอนต้องปรับเปลี่ยนวิธีการสอน ซึ่งทำให้ผู้เรียนต้องปรับเปลี่ยนวิธีเรียนให้สอดคล้องและเป็นไปตามวิธีการสอนของผู้สอน จึงจะทำให้การจัดการเรียนการสอนดำเนินต่อไปได้

Hybrid Learning การเรียนแบบใหม่ ที่ได้ทั้งแบบ onsite และแบบ online

Hybrid Learning หรือบางที่อาจจะเรียกว่า Blended Learning ก็คือ การเรียนแบบผสมผสานรูปแบบใหม่ ที่เปิดให้เกิดการเรียนแบบออนไลน์ วิดีโอสดจากคลาสด หรือ live-streaming ร่วมไปกับการเข้าชั้นเรียนเพื่อพบครูผู้สอน หรือรับงานแบบ

ตัวต่อตัว หรือเป็นกลุ่มเล็กๆ ระบบการเรียนการสอนแบบไฮบริด (Hybrid Learning) เป็นนวัตกรรมการศึกษาที่ผสมผสานโมดูล (Module) การเรียนการสอนหลายรูปแบบเข้าด้วยกัน เช่น การใช้ระบบเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านรูปแบบออนไลน์ หรือ อีเลิร์นนิง (E-Learning) เข้ากับการเข้าชั้นเรียน โดยเน้นการมีปฏิสัมพันธ์ (Interactive) และตรงกับวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มศักยภาพในการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลยิ่งขึ้น โดยหลักสำคัญของการห้องเรียนแบบ Hybrid Learning คือ การศึกษาและพิจารณาความต้องการและสภาพแวดล้อมของทั้งนักเรียนและครู เพื่อให้ได้แนวทางการเรียนการสอนที่ทั้งสองฝ่ายสามารถดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกันได้ แนวทางการเรียนการสอนแบบ Hybrid Learning 1. ต้องรักษากิจวัตรเวลาเรียนแบบเดิม ผู้สอนและผู้เรียนยังคงใช้ตารางเวลาเรียนแบบเดิม แต่เปลี่ยนมาใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อรักษากิจวัตรแบบเดิมให้คุ้นชิน เป็นนิสัย สร้างวินัยในการเรียนแม้จะอยู่ที่บ้าน การมีแบบแผนในการเรียนที่ชัดเจนจะช่วยให้กิจกรรมต่างๆ เป็นไปได้อย่างราบรื่น ทั้งการสอน การพูดคุยปฏิสัมพันธ์กัน 2. การบ้านกระชับขึ้น ไม่ซับซ้อน การบ้านจะต้องสื่อสารให้เข้าใจง่ายและชัดเจน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจได้ตรงกันและทำการบ้านได้เสร็จสมบูรณ์ ผู้สอนนำการบ้านแบบเดิมที่วางแผนไว้มาแบ่งย่อยเป็นส่วนเล็กๆ ทายอยมอบหมายเป็นส่วนๆ ในแต่ละครั้งที่จัดการเรียนการสอน 3. ผู้สอนสร้างสื่อการเรียนรู้ออนไลน์ไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นในเวลาเดียวกัน ผู้สอนจะต้องเตรียมหรือสร้างสื่อการเรียนรู้ เช่น สื่อปฏิสัมพันธ์ คลิปวิดีโอสั้นๆ แม้ว่าคุณภาพการสร้างอาจสู้นักผลิตสื่อมืออาชีพไม่ได้ แต่มีประสิทธิภาพสูงมาก เพราะผู้สอนมีความสัมพันธ์กับผู้เรียนโดยตรง อาจเป็นคลิปวิดีโออธิบายการบ้านก็ได้ 4. สอนออนไลน์สดแบบไม่บังคับให้ทุกคนต้องเข้า การสอนออนไลน์สดมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้สอนกับผู้เรียนได้พูดคุยกันหลังจากผู้เรียนดูสื่อการเรียนรู้มาแล้ว เพื่อให้เกิดการถาม-ตอบ การสอนออนไลน์ไม่จำเป็นต้องสอนสดตลอด เนื่องจากผู้เรียนทุกคนอาจมีความพร้อมในด้านอุปกรณ์ เวลา และอินเทอร์เน็ต ไม่เท่ากัน 5. พยายามอย่าให้ผู้เรียนอยู่หน้าจอทั้งวัน ผู้สอนควรแนะนำให้ผู้เรียนทำกิจกรรมอื่นที่หลากหลายและไม่ใช้กิจกรรมบนคอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน และแท็บเล็ต เช่น การออกกำลังกาย อ่านหนังสือ การเขียน วาดภาพ แล้วถ่ายรูปหรือสแกนส่งมาเป็นการบ้านแทน 6. ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถให้ผู้ปกครองได้ร่วมกันทำกับผู้เรียน ทำให้การเรียนรู้สนุกมากยิ่งขึ้น และเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมครอบครัว ผู้สอนควรทำแผนการเรียนรายสัปดาห์ส่งให้ผู้ปกครองด้วย เพื่อให้ผู้ปกครองสามารถเสนอแนะได้ และช่วยให้ผู้ปกครองทราบและช่วยติดตามผลลูกได้ด้วย 7. ใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ ปัจจุบันมีเครื่องมือมากมายที่สามารถช่วยจัดการเรียนรู้ออนไลน์ เช่น ระบบการจัดการเรียนรู้ (Learning Management System : LMS) โปรแกรม YouTube, Zoom, Google Meet, Google Classroom, Microsoft Teams, Kahoot, ClassDojo, Quizziz , Liveworksheet ที่สามารถแบ่งปันสื่อการเรียนรู้ ทบทวนเนื้อหา มีระบบการบ้าน สุ่มรายชื่อออนไลน์ และการสอบออนไลน์

การสอนที่เน้นทักษะชีวิตที่จำเป็นในอนาคต

ทักษะชีวิต (Life Skills) เป็นทักษะภายในที่จะช่วยให้วัยรุ่นสามารถเผชิญสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการดูแลสุขภาพ ความปลอดภัย สิ่งแวดล้อม คุณธรรมจริยธรรม ฯลฯ เพื่อให้สามารถมีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข หรืออาจกล่าวได้ว่าทักษะชีวิตคือ ความสามารถในการแก้ปัญหาที่ต้องเผชิญในชีวิตประจำวัน เพื่อให้สามารถดูแลตนเองได้อย่างปลอดภัย ทักษะชีวิตได้นำไปใช้เพื่อการพัฒนามนุษย์ในสังคมโลกเพื่อให้เกิดการพัฒนาตนเองโดยการใช้ความคิด การปรับตัว การตัดสินใจ การสื่อสาร การจัดการกับอารมณ์และความเครียดในการแก้ไขปัญหาให้กับตนเองอย่างเหมาะสม ทักษะชีวิตจึงประกอบด้วยทักษะต่างๆ ที่ส่งผลให้คนรู้จักเลือกปฏิบัติสิ่งที่ถูกต้อง รวมทั้งการรู้จักยับยั้งชั่งใจ วัยรุ่นที่มีทักษะชีวิตจะเป็นผู้ที่มีเหตุผลและเลือกดำรงชีวิตในทางที่เหมาะสม

โดยทักษะชีวิตที่จำเป็นนั้นไม่สามารถเกิดขึ้นเองได้ ต้องอาศัยการฝึกฝน ครูผู้สอนควรฝึกทักษะชีวิตให้แก่ผู้เรียนได้ โดยการฝึกทักษะการตัดสินใจ (Decision making) ฝึกทักษะการแก้ปัญหา (Problem solving) ฝึกทักษะการคิดสร้างสรรค์ (Creative thinking) ฝึกทักษะการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ (Critical thinking) ฝึกทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective communication) ฝึกทักษะการสร้างสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal relationship) ฝึกทักษะการตระหนักรู้ในตน (Self-awareness) ฝึกทักษะการเข้าใจผู้อื่น (Empathy) ฝึกทักษะการจัดการกับอารมณ์ (Coping with emotion) ฝึกทักษะการจัดการกับความเครียด (Coping with stress)

การฝึกฝนให้นักเรียนเกิดภูมิคุ้มกันย่อมส่งผลให้นักเรียนสามารถอยู่ในความสุขและสามารถพัฒนาตัวเองให้ก้าวไปสู่ยุคสมัยแห่งเทคโนโลยีและนวัตกรรม ทักษะชีวิตไม่ใช่ที่จะฝึกฝน เพียงแต่ครูผู้สอนต้องเชื่อว่าทักษะชีวิตมีประโยชน์ และค่อย ๆ ใช้เวลาในการพัฒนาทักษะต่างๆ ให้กับนักเรียน

7. บทสรุป

ในช่วงเวลาของการเกิดไวรัส Covid-19 ได้ส่งผลกระทบต่อผู้คนอย่างมากและต่างก็ต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของตัวเองเพื่อให้เข้ากับสถานการณ์ในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นพนักงานบริษัทที่ต้องเปลี่ยนสถานที่การทำงาน จากบริษัทมาเป็นทำงานที่บ้าน (Work from home) ห้างสรรพสินค้า ร้านค้าต่างๆ ต้องปิดเป็นการชั่วคราวตามมาตรการเพื่อลดความเสี่ยงในการแพร่เชื้อ เปลี่ยนมาขายบนออนไลน์ บุคลากรทางการแพทย์ที่ต้องทำงานอย่างหนักเพื่อรักษาผู้ป่วยและมีความเสี่ยงสูงในการติดเชื้อ แม้บ้านที่มีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นในการซื้อหน้ากากอนามัยและเจลล้างมือ หรือแม้แต่นักเรียน นักศึกษา ที่ถูกเลื่อนการเปิดเทอม เปลี่ยนจากการเรียนที่โรงเรียนมาเรียนที่บ้าน (Learn from home) ส่งผลให้นักเรียนส่วนใหญ่เสียโอกาสในการเรียนรู้ ที่ร้ายแรงที่สุดนักเรียนกลุ่มนี้เสี่ยงที่จะหลุดออกจากระบบการศึกษา ซึ่งจะก่อให้เกิดผลเสียต่อชีวิตเด็กในระยะยาว

ตลอด 1 ปีการศึกษาที่ผ่านมา และปีการศึกษาใหม่ที่กำลังเริ่มต้น นักเรียนเกิด “การสูญเสียการเรียนรู้” (Learning Loss) มาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่ต้องได้ชัดเจนอย่างกิจกรรมในห้องปฏิบัติการ กิจกรรมที่ต้องใช้ทักษะเฉพาะ (พลศึกษา ดนตรี ศิลปะ ฯลฯ) รวมไปถึงคอนเซ็ปต์สำคัญในรายวิชาต่าง ๆ ที่เป็นพื้นฐานในนักเรียนจำเป็นต้องใช้ก็อาจจะไม่ได้สร้างขึ้นเต็มที่นัก แต่นั่นไม่ใช่สิ่งเดียวเท่านั้นที่โรงเรียนควรใส่ใจ การชดเชยช่วงเวลาเหล่านั้นด้วยการทวนซ้ำหรือเสริมเนื้อหาเพิ่มเติม รวมถึงตัดเนื้อหาบางส่วนสำหรับเด็กที่ความสามารถไม่ถึง วิธีการเหล่านี้อาจทำให้เด็กเรียนทันตามหลักสูตร แต่ก็มาพร้อมกับผลกระทบในด้านอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสุขภาพกายและสุขภาพจิต รวมไปถึงผลกระทบที่คุณครูอาจมองข้ามไปอย่างความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ (human connection) และสถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว อย่างไรก็ตาม ความกังวลที่มีต่อการเรียนรู้ที่ขาดช่วงไปไม่ใช่เรื่องที่ผิดเลย เพียงแต่เป้าหมายของการจัดการเรียนรู้นับจากนี้ไปควรให้ความสำคัญกับความต้องการทางอารมณ์และสังคมของเด็ก ๆ เป็นสำคัญ ทั้งความรู้สึกปลอดภัย การเห็นคุณค่าในตนเอง และความมั่นใจในเรื่องวิชาการ และหากมีนักเรียนที่ไม่ได้เรียนรู้อย่างเต็มที่ ก็ควรให้กำลังใจให้เพื่อให้ได้เรียนรู้อย่างเต็มที่ตามศักยภาพของแต่ละคน เพราะความสัมพันธ์อันดีระหว่างมนุษย์ด้วยกันเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งกว่าสิ่งอื่นใดในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กทั้งทางร่างกายและสติปัญญา

จากวิกฤตโควิด-19 ในครั้งนี้สิ่งที่สำคัญที่สุด นักเรียนจะใช้ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้แบบการเรียนการสอนออนไลน์ ทั้งระยะห่างทางสังคม แยกจากเพื่อน แยกจากครู อาจารย์ ไม่ได้อยู่ในห้องเรียน เป็นการเตือนถึงความสำคัญของ ความต้องการของมนุษย์กับการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมแบบตัวต่อตัว และที่สำคัญอีกอย่าง ครู หรืออาจารย์ก็ต้องเปลี่ยนบทบาทจากการสอนในห้องเรียน หรือชั้นเรียนมาเป็นผู้สร้างเนื้อหา บทเรียน ให้เหมาะสมกับผู้เรียน บริบท และสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถก้าวทันโลกที่กำลังจะเปลี่ยนแปลงไปในอนาคต

ในโลกที่เต็มไปด้วยความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การศึกษาถูกเร่งให้เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาด้วยหลากหลายปัจจัย แม้ไม่มี “ไวรัสโคโรนา 2019” เป็น “ตัวเร่ง” การศึกษาจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนอย่างสิ้นเชิง โดยภายใต้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้ ก่อให้เกิดความหลากหลายในการจัดการเรียนการสอนของแต่ละพื้นที่ที่จัดการศึกษา หรือแต่ละชุมชนซึ่งผลที่เกิดขึ้นนั้นสะท้อนให้เห็นถึงจุดแข็งในการจัดการเรียนรู้ของพื้นที่หรือชุมชนนั้นๆ เป็นการกระตุ้นให้วงการศึกษาและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งครู ผู้ปกครอง นักเรียน ผู้บริหาร ครู นักวิชาการ และทุกภาคส่วนต้องปรับกระบวนการทัศน์ กระบวนการ วิธี วิถีคิดให้อยู่รอดได้เท่านั้น แต่ยังเป็น “โอกาส” ที่จะได้ทบทวนความ ท้าทาย เพื่อก้าวต่อไปข้างหน้า เพื่อประยุกต์ให้เหมาะสมกับบริบทที่แท้จริง โดยมุ่งเน้นเป้าหมายให้ การศึกษาเป็นเครื่องมือเพื่อยกระดับคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์อย่างแท้จริง

8. เอกสารอ้างอิง

- BBC NEWS ไทย. (2020). **ไวรัสโคโรนา : ที่มา อาการ การรักษาและการป้องกันโรคโควิด-19**. ค้นเมื่อ 9 พฤษภาคม 2564, จาก. <https://www.bbc.com/thai/international-51838536>.
- marketingoops. (2020). **‘COVID-19’ ปฏิรูปการศึกษาทั่วโลก! ใช้เทคโนโลยีเรียนรูปแบบใหม่-‘มหาวิทยาลัยไทย’ สอนผ่านออนไลน์**. ค้นเมื่อ 9 พฤษภาคม 2564, จาก<https://www.marketingoops.com/exclusive/businesscase/covid-19-reinvent-global-educationsystem-with-educational-technology/>.
- ปิยะวรรณ ปานโต. (2563). **การจัดการเรียนการสอนของไทยภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)**. ค้นเมื่อ 9 พฤษภาคม 2564, จาก<https://library.parliament.go.th/th/radioscript/rr2563-jun5>.
- ภูมิศรีณีย์ ทองเลี่ยมนาค. (2563). **การเตรียมความพร้อมสำหรับการศึกษาในยุค COVID-19 ยิ่งจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับประเด็นความเหลื่อมล้ำและทรัพยากรของผู้เรียน**. ค้นเมื่อ 9 พฤษภาคม 2564, จาก <https://www.eef.or.th/378-2/>.
- มูลนิธิคีนันแห่งเอเชีย. (2563). **การแพร่ระบาดของโควิด19 สร้างผลกระทบต่อการศึกษาไทยที่สำคัญ 3 ประการ**. ค้นเมื่อ 9 พฤษภาคม 2564, จาก www.kenan-asia.org/th/covid-19-education-impact.
- มูลนิธิยุวพัฒน์. (2563). **ทักษะชีวิต สิ่งสำคัญสำหรับวัยรุ่นศตวรรษที่ 21**. ค้นเมื่อ 9 พฤษภาคม 2564, จาก <https://www.yuvabadhanafoundation.org/th>.
- รพีพรรณ รัตนวงศันรา. (2563). **7 วิธีเว้นระยะห่างทางสังคม SOCIAL DISTANCING ด้านภัย COVID19**. ค้นเมื่อ 9 พฤษภาคม 2564, จาก <https://www.sanook.com/health/21205/>.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). **รายงานเรียนออนไลน์ยุคโควิด-19 : วิฤตหรือโอกาสการศึกษาไทย**. ค้นเมื่อ 9 พฤษภาคม 2564, จาก <http://www.onec.go.th>.